

Сперанскиј: "Во основата на најстарите споменици на руската писменост и литература се вградени македонските манускрипти".

Приселков: "При организирањето на Руската црква, великиот кнез Владимир бил принуден да бара православни свештеници и црковни книги единствено од цар Самуил и од неговиот поглавар Давид".

Мошин: "Во X век постоела многу жива врска меѓу Македонија и Русија. Тогаш рускиот духовен деец Јоаким Коруснјанин го посетил Охрид и оттаму во својата земја донел повеќе македонски црковни ракописи, како Самуилов подарок на Русија".

Пишува:
д-р Петар ПОПОВСКИ

Делото на Светите солунски браќа Кирил и Методиј, според руските историчари, "попримило вселенско значење уште во нивно време". Имено, тогаш и подоцна "книжевникот - Русин, чувствувал и сакал да го претстави Кирило-Методијево дело како особено блиско и многу значајно, како историско дело, предназначено за рускиот народ, како животно начело на културниот живот во Русија. Всушност, тоа дело било потврдено со фактот дека Кирил превел книги од грчки на старомакедонски јазик уште во 6363 (855) година во време на кнезот Рјурик, поточно - 122 години пред покрстувањето на руските земји. Нивното единство, во поглед на општествениот и културниот развој било изразено во "Великите минеи" на Новгородскиот архиепископ, подоцна Московски митрополит, Макариј (+ 1563), преку идејата за "тржественоста на Кирило-Методијевиот (старомакедонски) јазик и рускиот јазик", кој во Русија бил утврден во XV век и кој перманентно низ вековите бил поддржуван од исконските јужнословенски книжевници. Тоа сфаќање продолжило да суштествува и подоцнежните векови.

Според некои руски автори, меѓу кои и Сперанскиј, "преводите на Кирила се јавиле како подготвителен стадиум за целосно покрстување на Русија", што во основа е точно и историски потврдено. Меѓутоа, "тие не забораваат дека руската (словенска) писменост, како дело на солунските браќа Кирил и Методиј, најнапред била развиена во Македонија, а дури потоа била распространета во Русија".

Српскиот историчар д-р Јован Деретиќ, осврнувајќи се на ова прашање, вели: "...Вистина е дека книжевниот јазик (старословенскиот) и книжев-

VSELENSKOTO ZNA MANUS-KRIPTI VO POKRSTUVAVETO N

носта се родиле меѓу Западните Словени. Моравска и Панонија се првите татковини на таа книжевност. Меѓутоа, моделот - и книжевниот и јазичниот, по потекло е од југот, од Византија, од Средномакедонското население... Кога на север беше оневозможен нејзиниот опстанок, таа беше пренесена од Македонија на исток, во руските земји...".

Рускиот научник Сперанскиј, пак, врз основа на утврдени факти, преку палеографска, јазична и текстолошка споредба, во 1929 година констатирал дека "во основата на најстарите споменици на руската писменост и литература се вградени македонските манускрипти". Во 1983 година, тоа го потврди и нашиот научник од руско потекло, Владимир Мошин. Врз основа на целосна палеографско-лингвистичка анализа, ја постави тезата за врската и соодносот меѓу Новгородските ливчиња (со датирање од XI во X век), и Остромировото евангелие од 1056/57 година. При тоа дошол до заклучок дека првиот споменик, Новгородските ливчиња, најдени во Новгород, Русија, претставуваат "остаток од оригинален македонски ракопис", тврдејќи дека "се постари од Остромировото евангелие", кое го

составил факонот Григориј во 1056/57 година. Имено, Мошин соопштува дека споменикот Новгородски ливчиња, "се нашле во Новгород, во X век, веднаш по покрстувањето на Русија, кога бил донесен заедно со другите македонски црковни ракописи испратени од Охрид".

Истражувањата на научникот Мошин во оваа сфера од науката ни откриваат и еден многу интересен и значаен податок. Имено, тој констатира дека уште тогаш, во X век, постоела многу жива врска меѓу Македонија и Русија. Најголеми заслуги за навлегувањето на македонската црковна литература во тоа време во Русија имал првиот новгород-

ски епископ Јоаким Коруснјанин. Во тоа време, овој истакнат руски духовен деец го посетил Охрид и оттаму "во својата земја донел повеќе македонски црковни ракописи како Самуилов подарок на Руската црква". Тие ракописи овозможиле во руската калиографска школа да се втемели оригиналниот израз на калиографијата, содржана во македонските ракописи од последната четвртина на X век. Познатиот Македонски псалтир, пак, со толкувањата на Атанасиј Александриски, послужил да се изработат две новгородски копии, кои денес се чуваат во Ракописното одделение на Публичната библиотека во Москва. Во овој контекст е интересна хипотезата на најдобриот познавач на врските меѓу Македонската и Руската црква, Приселков, кој укажува дека при организирањето на Руската црква, "кнезот Владимир бил принуден да бара православни свештеници и црковни книги единствено од Самуил и од неговиот поглавар", бидејќи "Преславското бугарско царство de jure и de facto, веќе не постоело". Оваа своја теза историчарот Приселков ја проширува и со податокот дека кнезот Владимир "своја самостојна црковна организација не добил од Византија, туку со

благослов од охридскиот патријарх била создадена Руската митрополија".

Црковно-просветното влијание на Охридската патријаршија мошне силен одраз имало и врз фрескосликарството во Русија. Во Кириловата црква во Киев, која потекнува од XII век, ансамблот на фреските е составен исклучително од македонски светители, меѓу кои: Св. Кирил, Св. Методиј, Св. Климент Охридски, Св. Јован Македонски и Св. Јосиф Солунски. Поради тоа, таа композиција со векови се нарекува "Македонскиј зал" (денес: "Балканскиј зал"), зашто зографијата ја сочинуваат само личности од македонската историја. Многу блиски аналогии од орнамен-

тиката на охридската црква "Света Софија" наоѓаме во мозаиците на киевската црква "Света Софија", кои се работени во исто време со живописот во Охрид.

Овие сведоштва на најсоодветен начин ги посведочува и историчарот Грозданов, истакнувајќи дека "цветнолистната орнаментика од Киев стилски и функционално покажува исклучително сродство со истите мотиви во олтарот на охридската катедрала". Несомнено, факти кои говорат за многу тесните и заемни врски и влијанија меѓу Македонија и Русија, кои се негувале и се чувале континуирано низ вековите, често пати и со променета насока на

зултат на тоа што Македонците најрано од сите словенски народи стапиле во контакт со христијанството, по што нејзините духовни струења и зрачења последователно се ширеле низ целата словенска православна екумена. Во времето кога Рим и Константинопол се бореле за духовна предност во Европа, особено на Балканот, патријаршијата Прва Јустинијана Охридска имала висок углед, авторитет и достоинство во христијанскиот свет и во одреден историски период била центар на духовниот живот на Словените, не само на Балканот, туку и пошироко - во Средна и во Источна Европа и во Русија. Руските кнезови високо ја ценеле независноста на Охрид во црков-

^EWE NA MAKEDONSKITE SPOMENICITE NA A RUSIJA

влијание т.е. со повратно дејство од Русија кон Балканот, општо и посебно кон Македонија. Силното духовно влијание, кое зрачело од Македонија, било ре-

ните работи и "со почит се однесувале кон свештенослужителите на Охридската патријаршија".

Влијанието на македонската црковна просвета и култура врз христијанските простори било големо и, освен религиозно-просветен, имало и политички карактер. Имено, Охридската црква настојувала со сите сили да го намали грчкото црковно-просветно, културно и политичко влијание во митрополиите и епархиите во својата дијецеза со негрчко население, особено во подунавските кнежевства Влашко и Молдавија, како и во Малорусија, Украина и Русија, бидејќи се стремело кон нивна асимилација и денационализација. До пред создавањето на државата на македонскиот кнез Шишман Мокри (963-976), архијерејите речиси во сите црковни институции потекло биле Грци. Меѓутоа, во негово време и особено во времето на цар Самуил, дошло до истиснување на грчкото свештенство од сите црковни институции и до негова замена со архијереји од македонско потекло. Охридските поглавари, по потекло Македонци, воделе строга политика во поглед на народносниот состав на високиот црковен клер во Патријаршијата во целата нејзина дијецеза, од Матија (денешна Албанија), на запад, до Украина и Русија, на исток. Со својот авторитет силно им се наметнувале на клериците во негрчките митрополии и епархии, барајќи од нив да ги отстранат од катедрите грчките архијереји и владици и на нивно место да постават домородци. Меѓутоа, кога на охридската катедра доаѓале поглавари по потекло Грци, истовремено доаѓало и до промена на народносниот структура во тие црковни институции.

ПРОСВЕТИТЕЛИТЕ КАЈ ХАЗАРИТЕ НА КАВКАЗ. ДЕТАЉ ОД НИВНИТЕ ПРОПОВЕДИ ЗА ХРИСТИЈАНСТВОТО. (ГРАВУРА ИЗРАБОТЕНА ВО МОСКВА)

(продолжува)